

Predstavitev e-orodja za presojo izvorov stresa pri zaposlenih v zdravstvenih, socialnih in izbranih dejavnostih javnega sektorja

asist. Saša Zorjan, mag. psih., MSc Cognitive and Clinical Neuroscience,
višja znan. sod. dr. Lilijana Šprah, univ. dipl. psih.

ZRC SAZU, Družbenomedicinski Inštitut

Tradicionalni pomladni posvet Društva varnostnih inženirjev Ljubljana
31.3.2016, Ljubljana

V tem predavanju

Stres na delovnem mestu

Izsledki raziskav o počutju na delovnem mestu

Duševno zdravje na delovnem mestu

Psihosocialne obremenitve

Obvladovanje psihosocialnih obremenitev

Prikaz orodja OPSA

Predstavitev orodja e-OPSA

Kaj je stres in zakaj je potrebno govoriti o stresu na delovnem mestu?

Stres je **stanje napetosti**, ki se pojavi, kadar je pred nami preveč zahtev iz okolja, ki jim nismo kos ali kadar doživimo ali smo priča dogodku, ki ga **zaznamo kot ogrožajočega ali neprijetnega**

Normalen prilagoditveni odziv posameznika

Težave: preveč stresnih situacij, ki so zgoščene, intenzivne in trajajo dolgo

Kronično doživljanje stresa ima številne negativne zdravstvene posledice

Srčne bolezni

Visok krvni pritisk

Sladkorna bolezen

Anksioznost

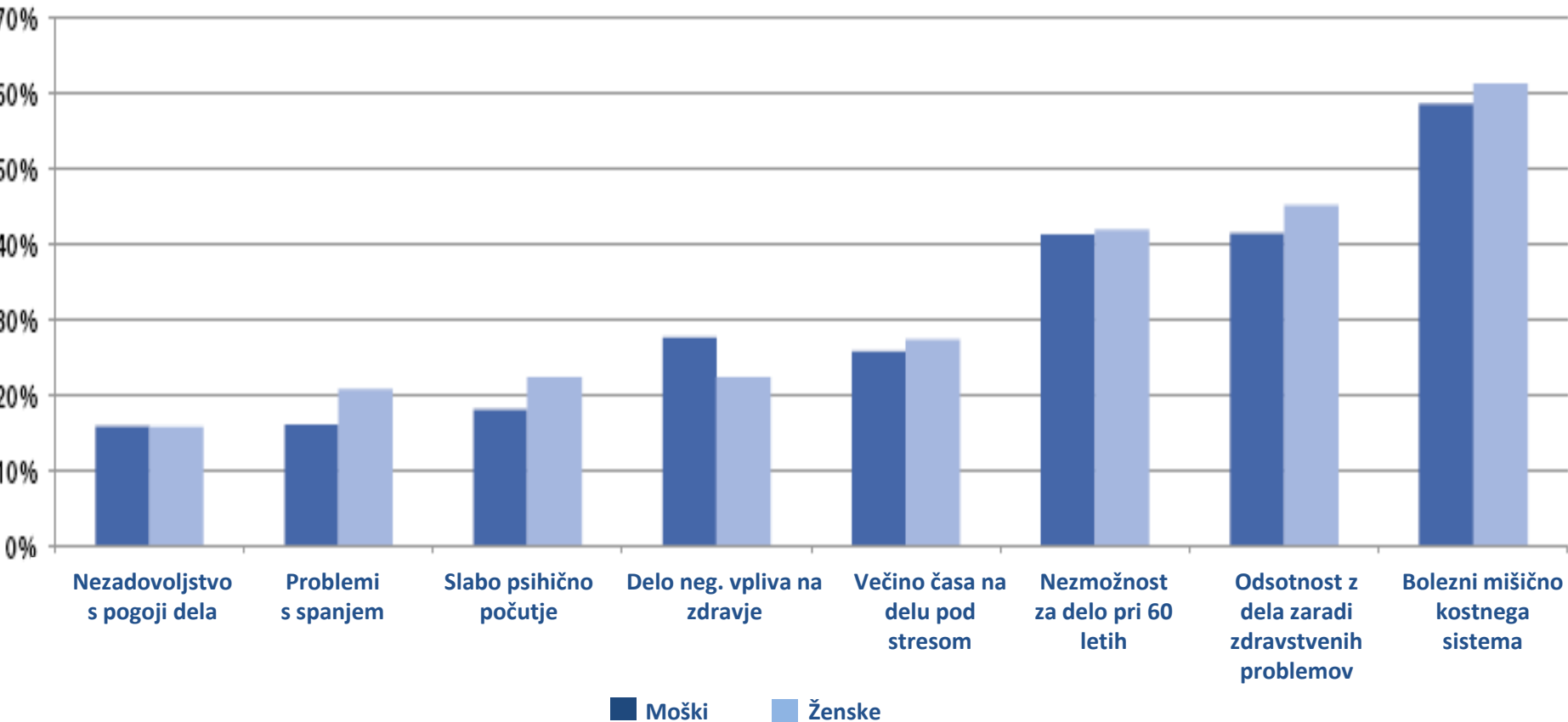
Depresija

CILJ: Vplivati na izboljševanje duševnega zdravja in preprečevanje duševnih motenj v delovnem okolju.

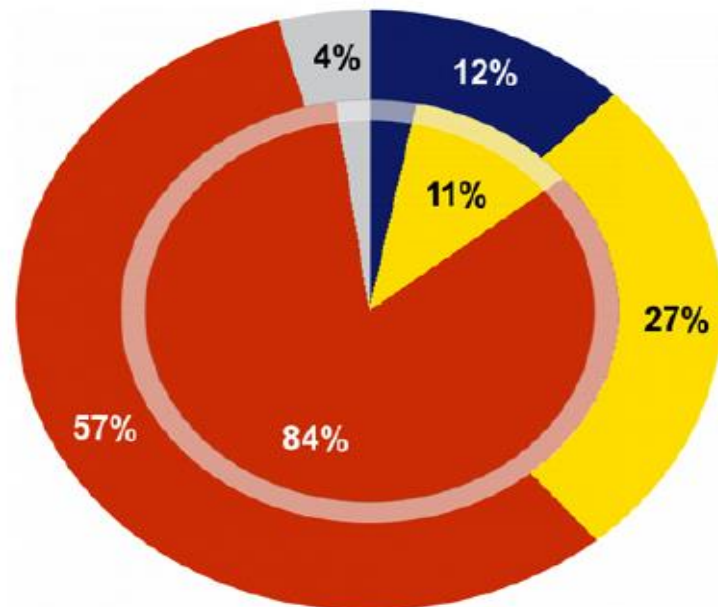

Izsledki raziskav o počutju na delovnem mestu

Zdravje in počutje zaposlenih v EU

Q2. Na podlagi lastnih izkušenj in/ali tega, kar ste izvedeli od svojih prijateljev in sorodnikov, ki trenutno delajo, ali menite, da so se v zadnjih 5 letih delovni pogoji v (NAŠI DRŽAVI)...

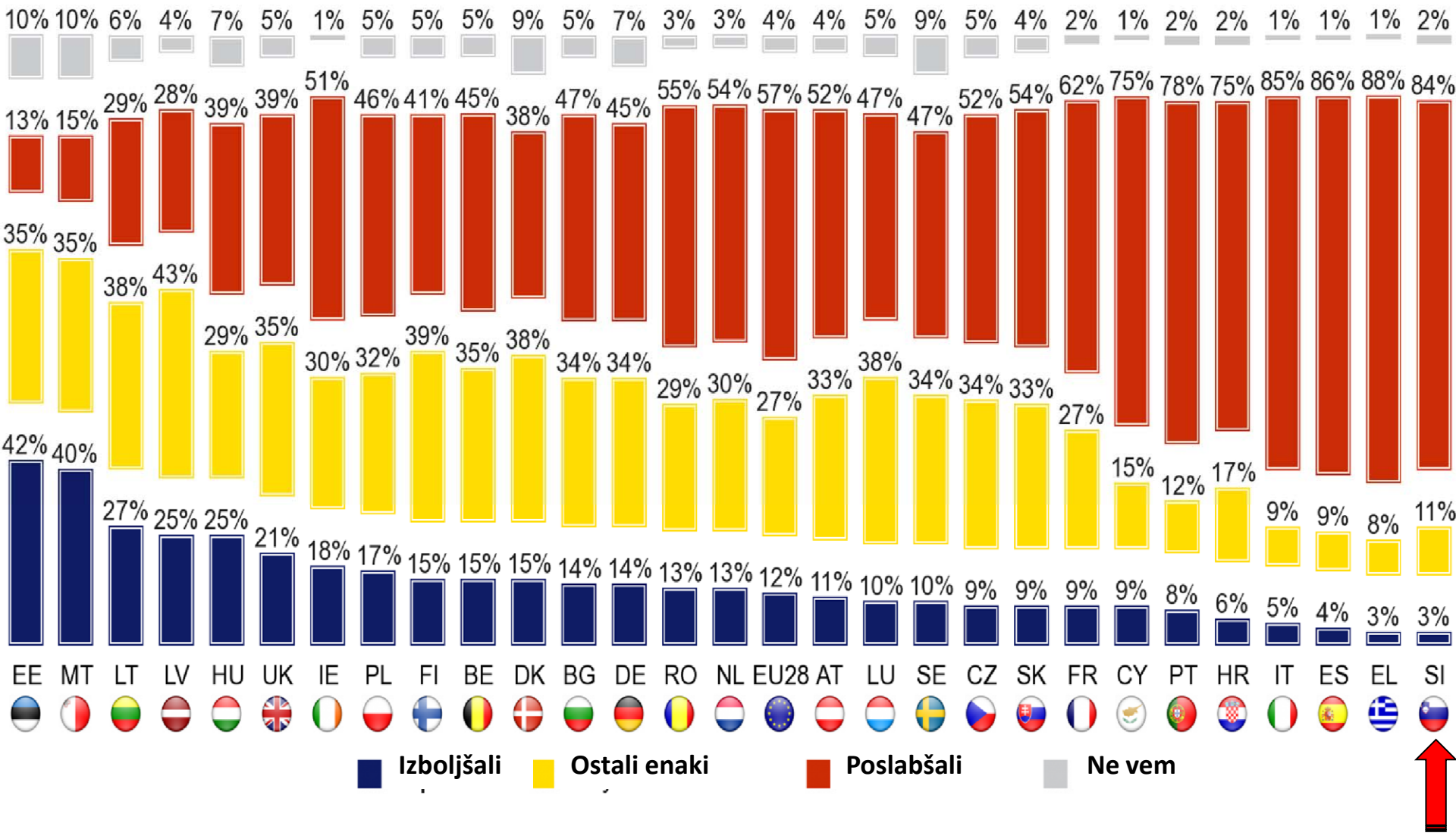

- Izboljšali
- Ostali enaki
- Poslabšali
- Ne vem

EU 🇪🇺 Zunanji graf

SI 🇸🇮 Notranji graf

Na podlagi lastnih izkušenj in/ali tega kar ste izvedeli od svojih prijateljev, sorodnikov, ki trenutno delajo, ali menite, da so se v zadnjih 5 letih delovni pogoji v (NAŠI DRŽAVI) ...

Več kot 1/10 Evropejcev letno

Najpogostejše: anksioznost in depresija

Do 2020: depresija najpogostejši vzrok bolezni

Še posebej ogroženi:

zaposleni v domovih za starejše

razdeljevanje hrane

socialno delo

medicinsko osebje

umetniki

profesorji

zaposleni v storitvenih podjetjih

vzdrževalci in terenski delavci

finančni svetovalci in računovodje

prodajalci v neposredni prodaji

V Sloveniji evidentiramo letno **10 do 11 milijonov izgubljenih delovnih dni** (10-letno povprečje), zaradi bolezni ali poškodb - **dnevno okrog 38.500 – 39.000 ljudi**.

Stroški bolniške odsotnosti letno znašajo med 450 in 500 milijoni evrov + **Dodatni stroški!**

Povprečno trajanje bolniškega staleža zaradi duševnih motenj je okrog 45 dni

Doživljanje kroničnega stresa na delovnem mestu pomeni potencialno veliko izgubo in obremenitev za gospodarske, socialne, izobraževalne ter kazenske in sodne sisteme.

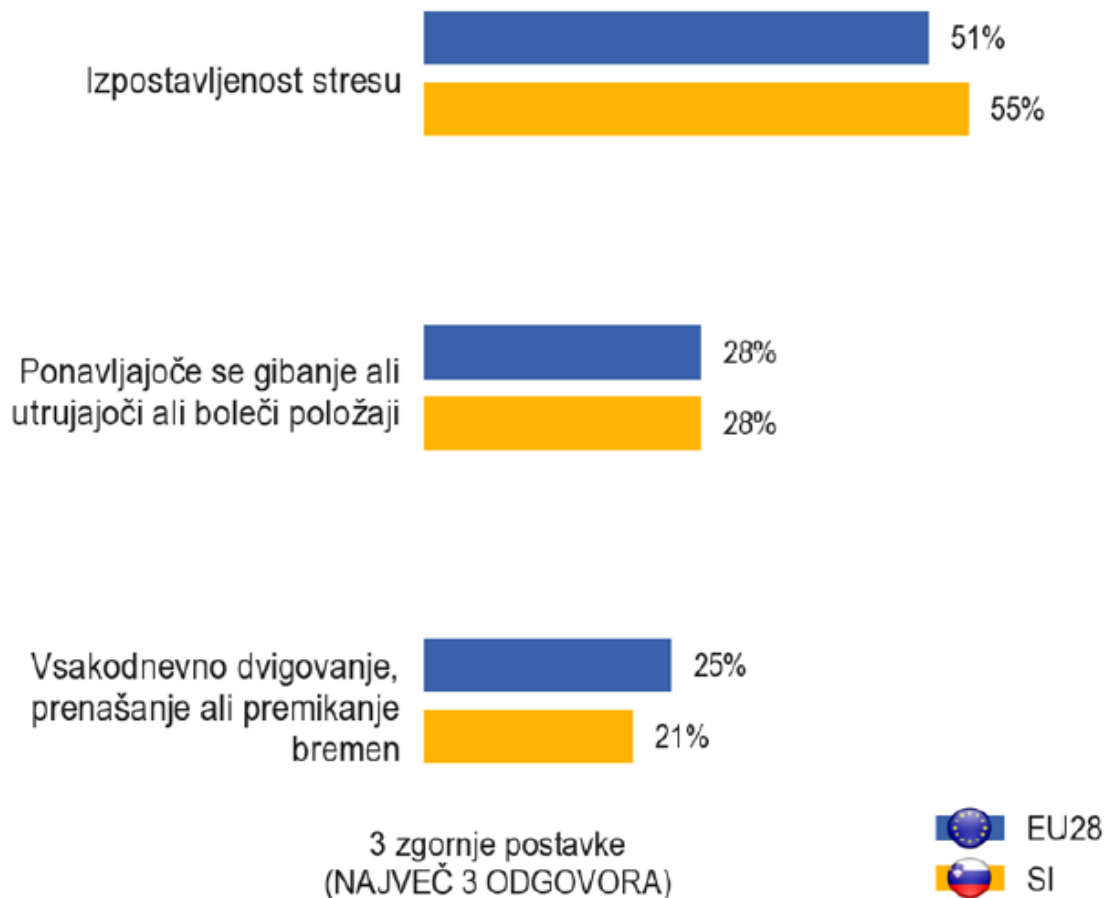
Preobremenjenost = ključen razlog za doživljanje stresa na delovnem mestu.

41% zaposlenih na bolniškem staležu zaradi **preobremenjenosti** na delovnem mestu

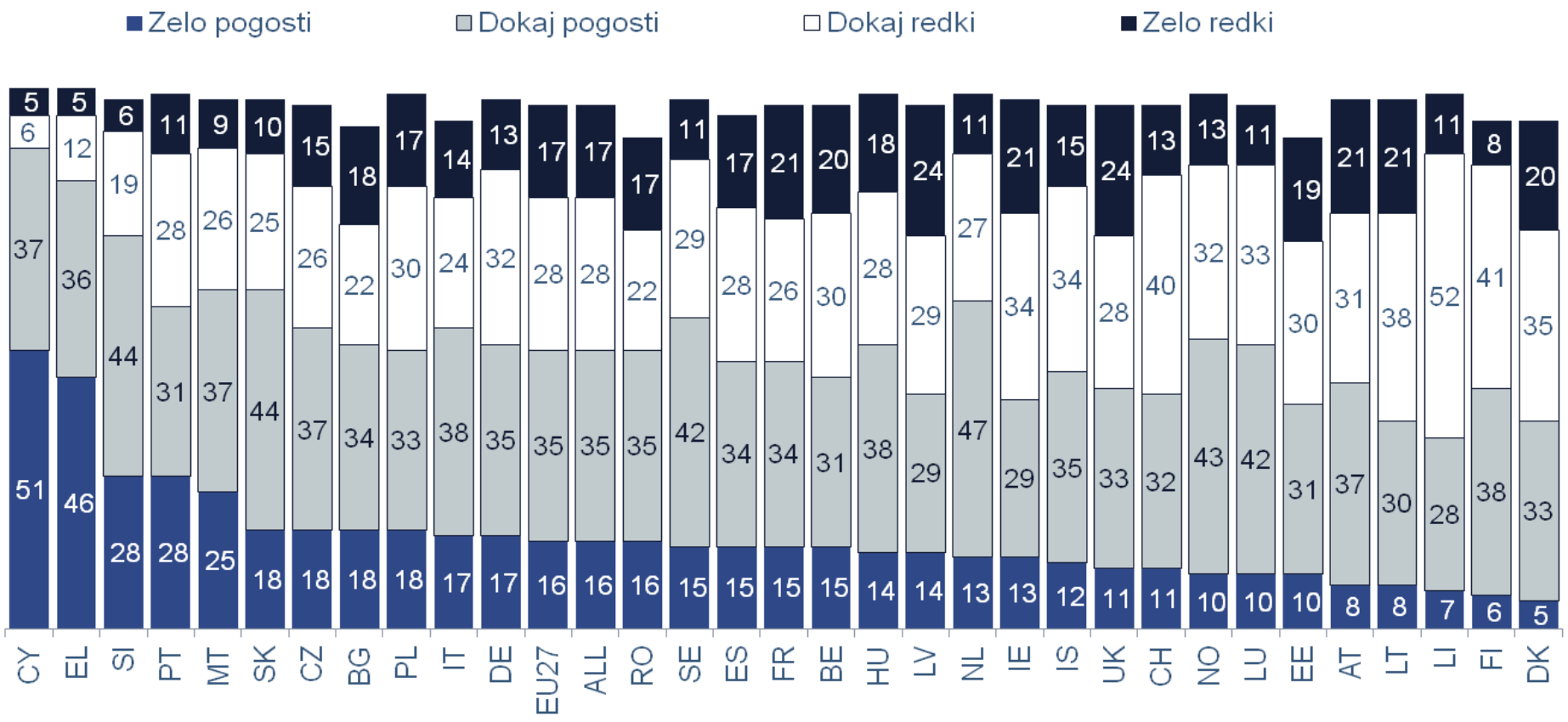
Na **81%** delovnih mest osebje **redno izvaja nadurno delo**

50–60 % vseh izgubljenih delovnih dni je mogoče pripisati **stresu in psihosocialnim tveganjem**, povezanih z delom

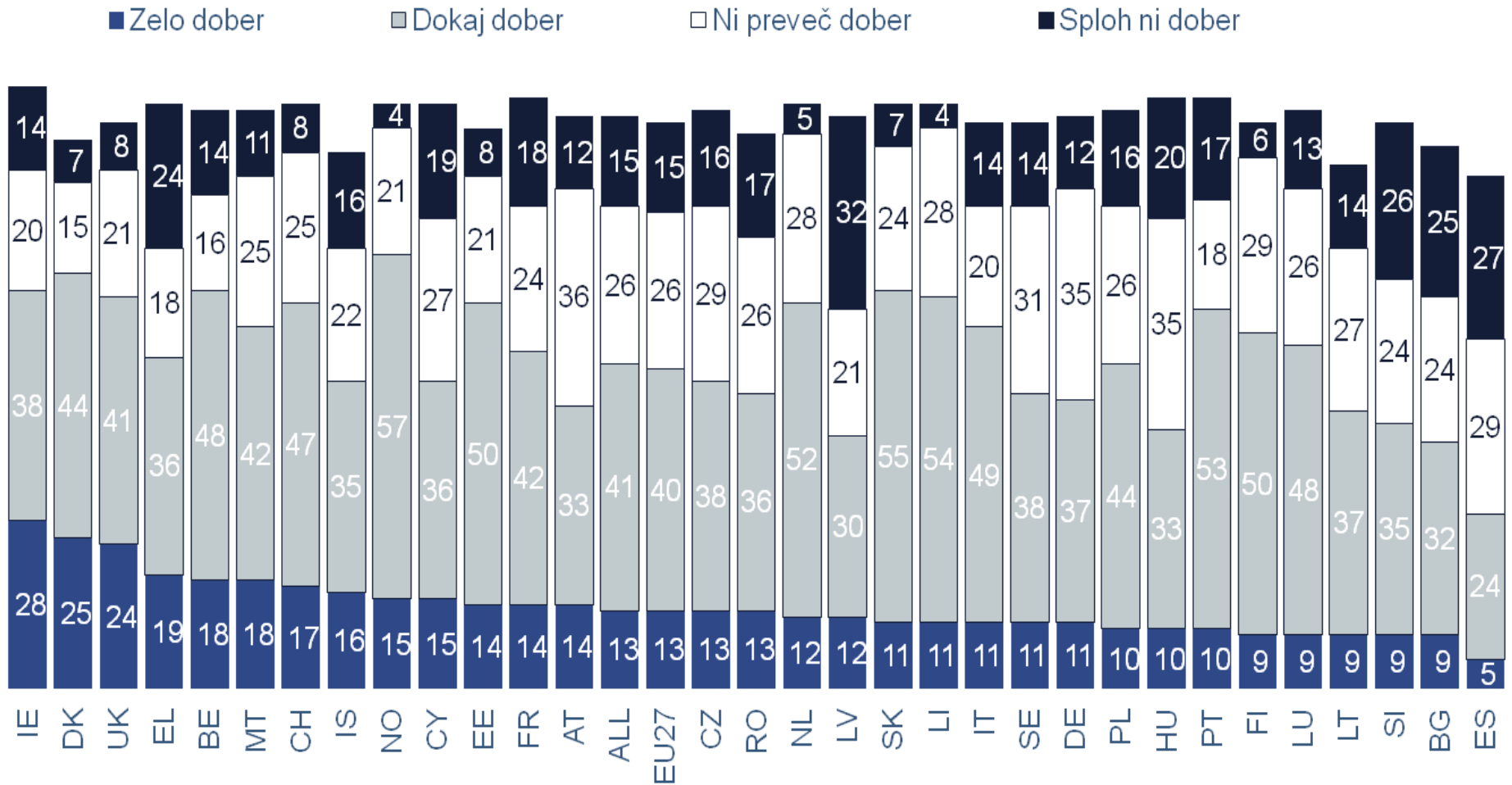
Q11T. Katera so/so bila po vašem mnenju glavna tveganja za varnost in zdravje pri delu, s katerimi se soočate/ste se soočali na vašem delovnem mestu?

Kako pogosti so, če sploh obstajajo, primeri stresa v zvezi z delom? (%)

Kakšen je po vašem mnenju nadzor nad stresnimi situacijami na vašem delovnem mestu? (%)

Kateri so po vašem mnenju najpogostejši vzroki za stres v zvezi z delom (%)?

Psihosocialne obremenitve = Tisti vidiki opravljanja dela, značilnosti zaposlenih in njihovih delovnih mest, klime v delovni organizaciji in širših sociodemografskih okoliščin, ki lahko **poslabšajo psihofizično zdravje** in **povečujejo ranljivost za:**

stres,

izgorevanje,

absentizem,

prezentizem,

fluktuacijo,

težave pri usklajevanju dela in zasebnega življenja.

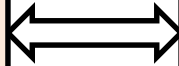
2011: Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1)

V 24. členu delodajalcem nalaga , da sprejmejo ukrepe na področju preprečevanja, odpravljanja in obvladovanja primerov nasilja, trpinčenja, nadlegovanja in drugih oblik psihosocialnih tveganj, ki lahko ogrozijo zdravje delavcev.

Socialne in organizacijske okoliščine dela

ZNAČILNOSTI DELA IN UPRAVLJANJA Z NJIM

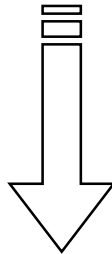
Fizične, kemične, biološke
obremenitve

Psihosocialne obremenitve:

- nasilje, diskriminacija
- slaba organizacija dela
- čustvene zahteve dela
- slaba komunikacija
- negotovost zaposlitve

**DIREKTNA
TVEGANJA**
(fizična, kemična,
biološka)

DOŽIVLJANJE STRESA

**INDIREKTNA
TVEGANJA**
(psihosocialna)

**OGROŽENO PSIHIČNO, FIZIČNO IN SOCIALNO ZDRAVJE ZAPOSLENIH
ŠKODA V DELOVNI ORGANIZACIJI: BOLNIŠKE ODSOTNOSTI, ZMANJŠANA STORILNOST IN
UČINKOVITOST, ODHAJANJE DELAVCEV**

Dobro počutje na delovnem mestu je kompleksen koncept in presega zgolj zagotavljanje zdravih in varnih delovnih mest in vključuje **fizične, čustvene in socialne dejavnike**, tako na kot izven delovnega mesta:

- zdravje in varnost pri delu,
- izboljševanje delovnega okolja,
- spodbujanje dobrega zdravja in prisotnosti namesto kaznovanja odsotnosti,
- zagotavljanje socialne varnosti zaposlenih med začasno zadržanostjo z dela,
- čimprejšnja rehabilitacija in povratak na delovno mesto,
- storitve na področju upravljanja s človeškimi viri,
- upravljanje in vodenje,
- zdravstvene storitve

Psihosocialna tveganja so po svoji naravi **dinamična in odvisna od prepleta različnih dejavnikov:**

povezana s **subjektivnim doživljanjem** obremenitev
odvisna od **osebnostnih značilnosti** zaposlenih
pojavljajo se **nova** psihosocialna tveganja

Njihov obseg in intenziteta se lahko hitro spreminjata

Težja obvladljivost v primerjavi z ostalimi tveganji

Univerzalnih ukrepov ni!

Vsako delovno okolje nekaj posebnega

- gospodarska panoga,
- velikost delovne organizacije,
- struktura in izobrazbena raven zaposlenih,
- narava dela,
- lokacija dela (mesto /podeželje/regija)
- interes delodajalcev / zaposlenih

Zgolj **splošne promocijske in preventivne aktivnosti** imajo omejen doseg, učinki so slabi!

Ukrepi morajo biti selektivno naravnani!

Glede na: poklicne skupine, specifične okoliščine dela, usmerjeni v posebej pereča tveganja, izvajani tudi na individualni ravni.

Izvajanje takšnih **analiz stanja psihosocialnih tveganj**, ki pokažejo **obseg, vrsto in intenziteto** psihosocialnih obremenitev!

Ukrepi na 2 ravneh: na ravni **delovne organizacije** in na ravni **zaposlenih!**

Princip oblikovanja selektivnih ukrepov z OPSA

Partnerji projekta: Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, Območna organizacija ZSSS Podravje in Koroška

Usmerjeni ukrepi

Poklicne skupine

Področja psihosocialnih obremenitev

Velikost tveganj

Aktualne smernice oblikovanja in izvajanja ukrepov za obvladovanje psihosocialnih tveganj priporočajo

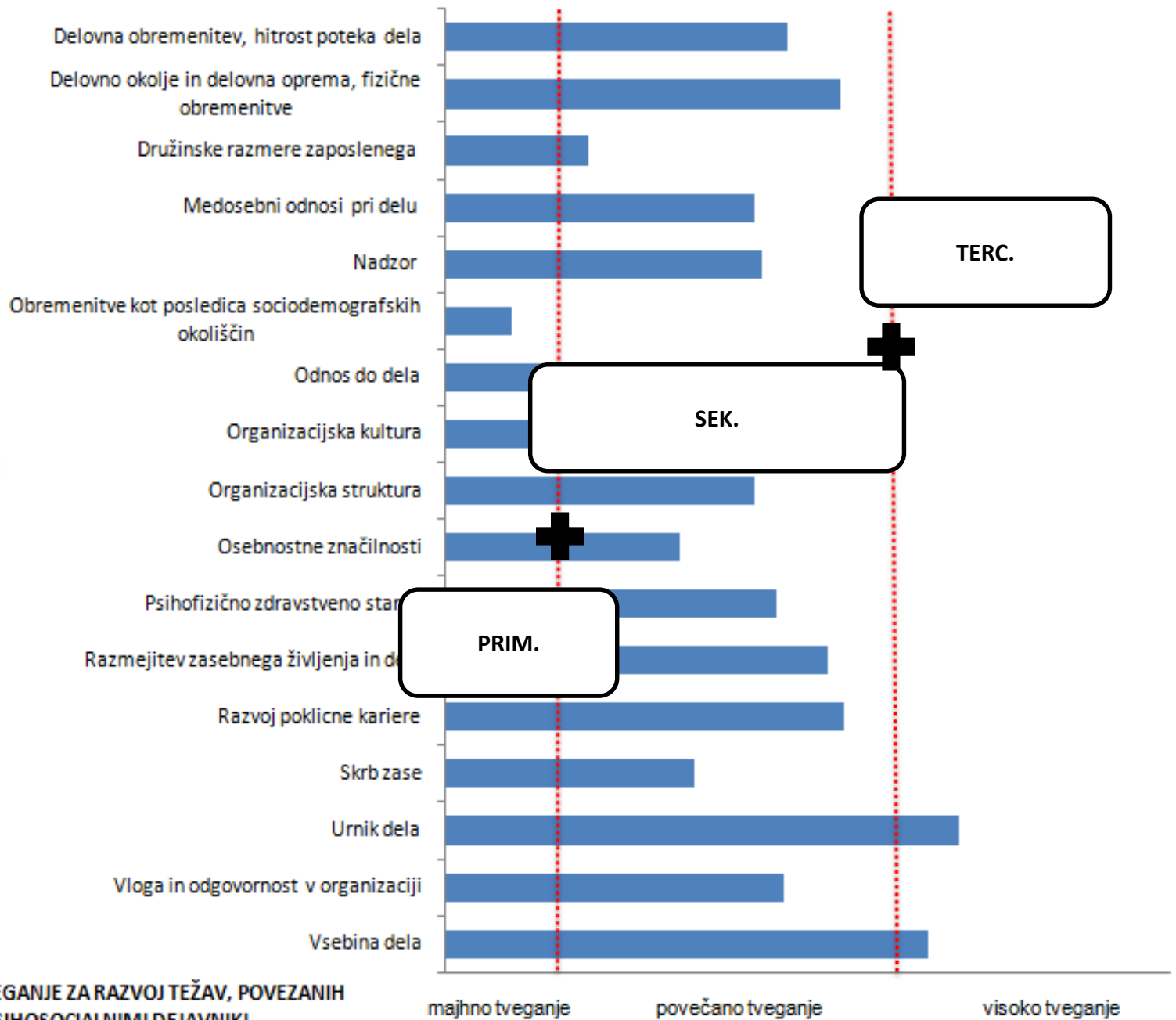
3 ravni ukrepov: primarna, sekundarna, terciarna

Šele kombinacija izvajanja ukrepov na vseh treh ravneh lahko daje **ugodne dolgoročne učinke** pri zmanjševanju psihosocialnih bremen zaposlenih in vzpostavljanju dobrega počutja v delovnem okolju.

Tri ravni ukrepov

Primarna raven ukrepov	Sekundarna raven ukrepov	Terciarna raven ukrepov
<ul style="list-style-type: none">▪ Usmerjenost v preprečevanje učinkov psihosocialnih tveganj na delovnem mestu še preden se ti sploh pojavijo▪ Cilj je ozaveščanje in širjenje znanja(o zdravem načinu življenja, mobingu, stresu ipd.)	<ul style="list-style-type: none">▪ Usmerjenost v prepoznavanje odzivov na stres in v prepoznavanje simptomov stresa, razvijanje strategij za soočanje s stresom skozi izobraževanje in trening▪ Cilj je okrepiti veščine zaposlenih in razviti varovalno vedenje	<ul style="list-style-type: none">▪ Usmerjenost v simptome, torej na tiste zaposlene, ki že kažejo posledice prekomernih psihosocialnih obremenitev▪ Cilj je zdravljenje in rehabilitacija zaposlenih ter individualna podpora

**Izvajaje vseh ukrepov na ravni
zaposlenih in delovne organizacije**

Prikaz uporabe orodja **OPSA**

Izdelava ocene tveganj za razvoj težav, povezanih s psihosocialnimi dejavniki

Izdelava ukrepov (tako na ravni delovne organizacije kakor zaposlenih) za obvladovanje psihosocialnih tveganj glede na intenziteto psihosocialnih obremenitev na 17 področjih

Izdelava ocene ranljivosti zaposlenih za: doživljanje prekomernega stresa, absentizma, prezentizma, izpostavljenosti nasilju na delovnem mestu, fluktuacije, težav pri usklajevanju dela in družine

Vrednotenje zdravstvenega stanja in počutja zaposlenih (zdravstvene težave; prisotnost težav, povezanih s stresom; zdravstveni absentizem; zadovoljstvo z zdravstvenim stanjem idr.)

Orodje OPSA sestavljajo

- **Priročnik** (format pdf), namenjen seznanjanju s problematiko obvladovanja psihosocialnih tveganj in absentizma ter z interaktivnimi navodili za oblikovanje ukrepov ter povezavami do uporabnih spletnih strani;
- **Vprašalnik OPSA**
- **Excelova datoteka**, ki omogoča po vnosu podatkov samodejno izdelavo ocene psihosocialnih tveganj, njihovih negativnih posledic ter oblikovanje ukrepov za njihovo obvladovanje.

Vsi deli skupaj tvorijo funkcionalno enoto!

Postopek uporabe orodja OPSA

- Navodila! Analiza tveganj – poklicni profili, delovna mesta, enote
- Izpolnjevanje vprašalnika
- Vnašanje podatkov, analiza, ukrepi (Excel datoteka, priročnik)
- Izbor ukrepov, izdelava strategije
- Izvedba
- Evalvacija

Udeleženci za obdobje zadnjega leta na 5-stopenjski lestvici ocenijo, v kolikšni meri je vsaka od navedenih trditev (130) značilna zanje oz. v kolikšni meri se strinjajo z njo.

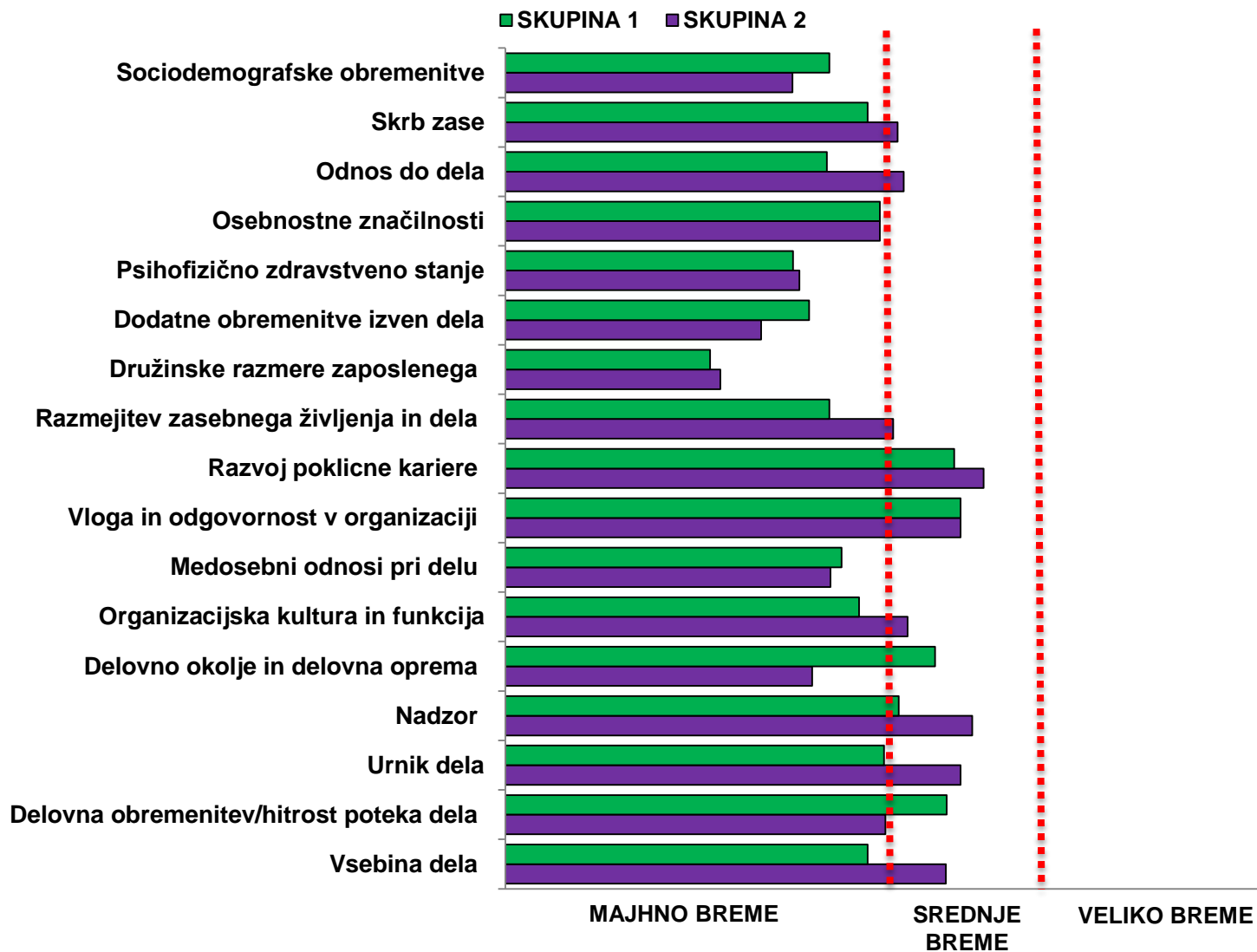
	<i>sploh se ne strinjam / nikoli ne velja zame</i>	<i>malo se strinjam / redko velja zame</i>	<i>srednje se strinjam / občasno velja zame</i>	<i>precej se strinjam / pogosto velja zame</i>	<i>zelo se strinjam / skoraj vedno velja zame</i>
	1	2	3	4	5
1.					
2.					
3.	☐	☐	☐	☐	☐
	1. O delu, ki ga moram opraviti, dobivam nejasne, pomanjkljive ali nasprotujoče si informacije ali navodila.				
	☐	☐	☐	☐	☐
	2. Za napredovanje na delovnem mestu dobivam malo spodbud.				
4.	☐	☐	☐	☐	☐
	3. Moj osebni dohodek je prenizek glede na moj vložen napor pri delu.				
5.	☐	☐	☐	☐	☐
6.	☐	☐	☐	☐	☐
	4. V moji delovni organizaciji je malo komunikacije oz. zaupanja med vodstvom in zaposlenimi.				
7.	☐	☐	☐	☐	☐
	5. S svojimi sodelavci imam napet in konflikten odnos.				
8.	☐	☐	☐	☐	☐
	6. Nadrejeni oz. delodajalec pretirano nadzira moje delo.				

od 20 do 30 minut

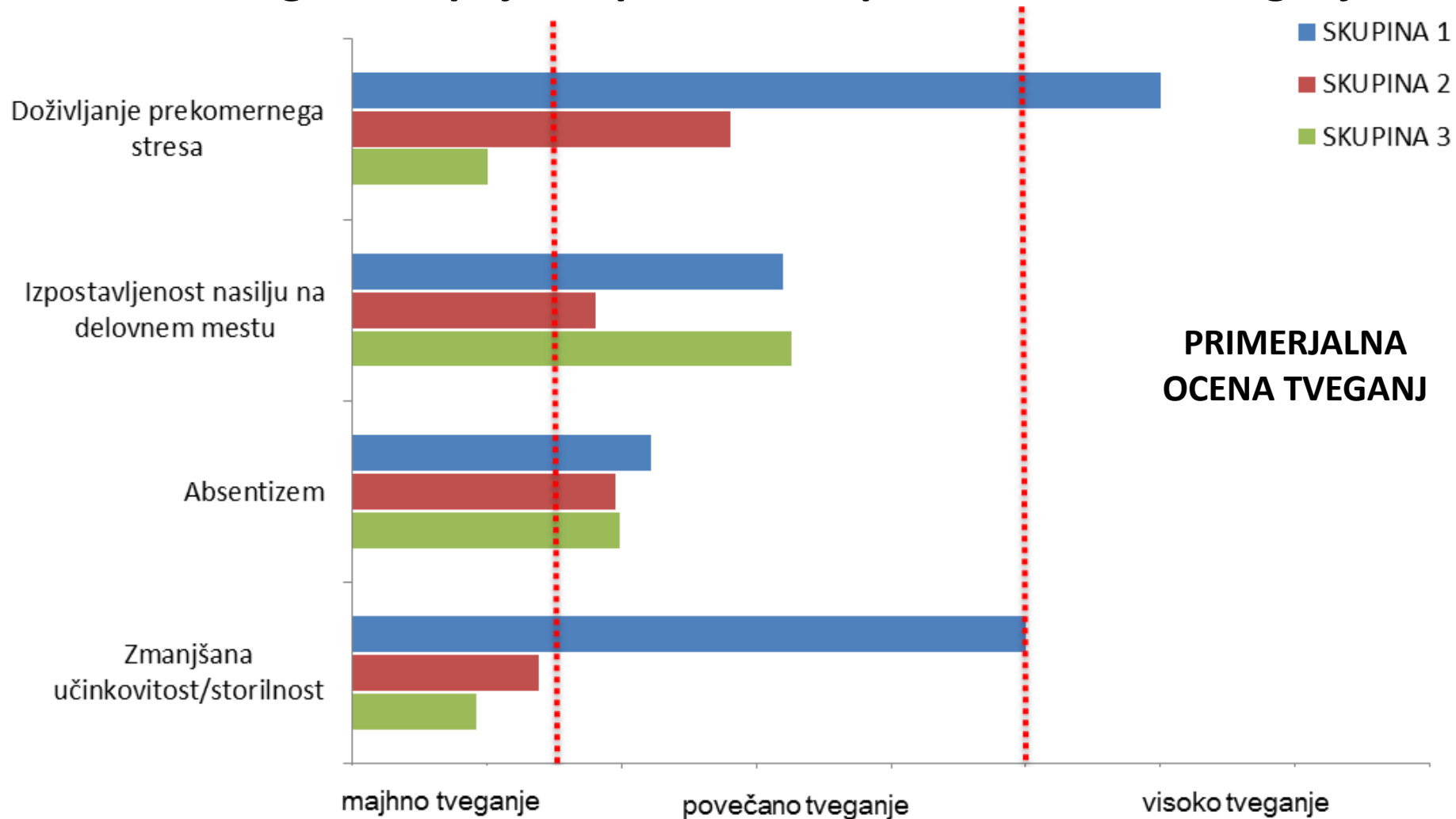
- S svojimi oz. drugimi partnerjevimi sorodniki (brat, sestra, bratranci)
- Z drugimi ne-sorodniki
- Nimam skupnega gospodinjstva

Primer presoje tveganj in obremenitev v različnih poklicnih skupinah

Profil področij tveganj, povezanih z negativnimi izidi poklicnega stresa

Na osnovi ocenjenih obremenitev OPISA orodje izdela oceno za nekatere negativne pojave, povezane s psihosocialnimi tveganji

Z orodjem OPSA lahko vrednotimo tudi zdravstveno stanje in počutje zaposlenih

Najpogostejše **zdravstvene težave**

Prisotnost težav (znakov), povezanih s **stresom**

Zadovoljstvo z zdravstvenim stanjem

Vpliv težav na opravljanje **vsakodnevnih aktivnosti**

Obseg **zdravstvenega absentizma** in **dolžino bolniškega staleža**

Ocena zaposlenih glede skrbi delodajalca za njihovo zdravje

Družbenomedicinski inštitut

Naslov

Predstojnik: dr. Duška Knežević Hočevar
E-naslov: duska@zrc-sazu.si
Telefon: +386 01 47 06 100
Faks: +386 01 426 14 93
Sedež: Novi trg 2, P.O.Box. 306
Naslov: 1001 Ljubljana, Slovenia, EU

Oddelki

Družbenomedicinski inštitut

Stres na delovnem mestu

PREDSTAVTEV

SODELAVCI

PROGRAMI IN PROJEKTI

DOGODKI

PUBLIKACIJE

ZBIRKE

NOVICE

Številne zdravstvene težave se povezujejo tudi s psihosocialnimi tveganji, ki so jim v delovnem okolju izpostavljeni zaposleni. Razumemo jih predvsem kot tiste vidike opravljanja dela, značilnosti zaposlenih in njihovih delovnih mest, klime v delovni organizaciji in širših sociodemografskih okoliščin, ki izzovejo prekomerni stres in posledično različne zaplete na področju psihičnega, fizičnega in socialnega zdravja delavcev kot tudi škode v delovni organizaciji, ki se pojavi zaradi izostankov z dela, zmanjšane storilnosti, fluktuacije idr. Raziskovalna skupina Družbenomedicinskega inštituta ZRC SAZU je z namenom obvladovanja psihosocialnih tveganj v delovnem okolju razvila dve orodji, in sicer instrument IDTS in orodje OPSA, ki sta prosto dostopni in na voljo vsem, ki želijo pri svojih zaposlenih izvesti presojo obremenitev na delovnem mestu in pripraviti ukrepe za njihovo obvladovanje.

1) Orodje OPSA - Orodje za obvladovanje psihosocialnih tveganj in absentizma

V sklopu projekta [Skrb za zdravje zaposlenih skozi usmerjeno obvladovanje psihosocialnih obremenitev](#) je bilo kot nadgradnja instrumenta IDTS razvito novo orodje OPSA, ki omogoča:

- izdelavo **ocene tveganj za razvoj težav**, povezanih s psihosocialnimi obremenitvami, ki so jim izpostavljeni zaposleni v delovnem okolju;
- **analizo zdravstvenega stanja in počutja** zaposlenih;
- oblikovanje **usmerjenih ukrepov za obvladovanje psihosocialnih tveganj** na 17 področjih psihosocialnih obremenitev;
- **izdelavo ocene** za: doživljanje prekomernega stresa, zdravstvenega absentizma in prezentizma, izpostavljenosti nasilju na delovnem mestu, fluktuacije ter razlogov zanjo in težav pri usklajevanju dela in družine.

<http://dmi.zrc-sazu.si/sl/strani/stres-na-delovnem-mestu#v>

Ocenjevanje izvorov psihosocialnih tveganj v zdravstvenih, socialnih in izbranih dejavnostih javnega sektorja: e-orodje za celovito podporo promociji zdravja zaposlenih

Partnerji projekta: Inštitut za produktivnost, Zveza svobodnih sindikatov Slovenije

- Prosto dostopno
- Razvoj platforme za enostaven vnos podatkov s strani uporabnika
- Samodejna obdelava podatkov
- Identifikacije izvorov psihosocialnih tveganj zaposlenih ter njihovih posledic
- Seznam predlaganih ukrepov za obvladovanje izvorov psihosocialnih tveganj

ZDRAVSTVO / SOCIALA

Orodje za obvladovanje psihosocialnih tveganj in absentizma

Orodje za obvladovanje psihosocialnih tveganj in absentizma

JAVNI SEKTOR

Orodje za obvladovanje psihosocialnih tveganj in absentizma

Orodje za obvladovanje
psihosocialnih tveganj
in absentizma

Dosedanje aktivnosti projekta

Izvedba fokusnih skupin s predstavniki zdravstvenega in socialnega sektorja ter javnega sektorja

Priprava nabora specifičnih delovnih obremenitev za obe skupini

Dvofazno spletno ocenjevanje delovnih obremenitev

Priprava pilotne različice e-orodja

OPSA Vprašalnik

Dodatni opsi vprašalnika

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

SPLOŠNI DEL: Sociodemografski in zdravstveni podatki
Prosimo označite svoje odgovore pri spodnjih vprašanjih:

1. Spol:*

- Moški
- Ženski

2. Starost: *

- Od 18 do 30 let
- Od 31 do 40 let
- Od 41 do 50 let
- Od 51 do 65 let
- Več kot 65 let

3. Stopnja dosežene izobrazbe*

- Osnovna šola ali manj (I. ali II.)
- Krajše izobraževanje - programi za usposabljanje USO (III.)
- Poklicnašola (IV.)
- Srednja šola (V.)
- Višja šola (I. bolonjska stopnja) (VI.)
- Doktorat znanosti (VIII.)
- Specializacija ali magisterij (VII./2)
- Fakulteta, visoka šola (II. bolonjska stopnja) (VII.)

4. Regija prebivanja*

- Pomurska
- Podravska
- Koroška

OPSA Vprašalnik

Dodatni opsi vprašalnika

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

Q20	Sploh se ne strinjam / nikoli ne velja zame	Malo se strinjam / redko velja zame	Srednje se strinjam / občasno velja zame	Precej se strinjam / pogosto velja zame	Zelo se strinjam / skoraj vedno velja zame
1. O delu, ki ga moram opraviti, dobivam nejasne, pomanjkljive ali nasprotujoče si informacije ali navodila.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
2. Zanapredovanje na delovnem mestu dobivam malo spodbud.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
6. Nadrejeni oz. delodajalec pretirano nadzira moje delo.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Ocenjevanje izvorov psihosocialnih tveganj v zdravstvenih, socialnih in izbranih dejavnostih javnega sektorja: **e-orodje za celovito podporo promociji zdravja zaposlenih**

Načrti za naprej

- Dokončna izdelava platforme za enostaven vnos podatkov s strani uporabnika
- Priprava seznama predlaganih ukrepov za obvladovanje izvorov psihosocialnih tveganj
- Priprava priročnikov: e-OPSA, stroškovna učinkovitost
- Priprava promocijskih materialov - zloženki

Strokovna usposabljanja na področju obvladovanja psihosocialnih tveganj in oblikovanje programov promocije zdravja pri delu s pomočjo e-orodja

Ciljna javnost:

Inženirji za varnost pri delu

Predstavniki kadrovskih služb

Sindikalni zaupniki

Drugi zainteresirani strokovnjaki (promotorji zdravja)

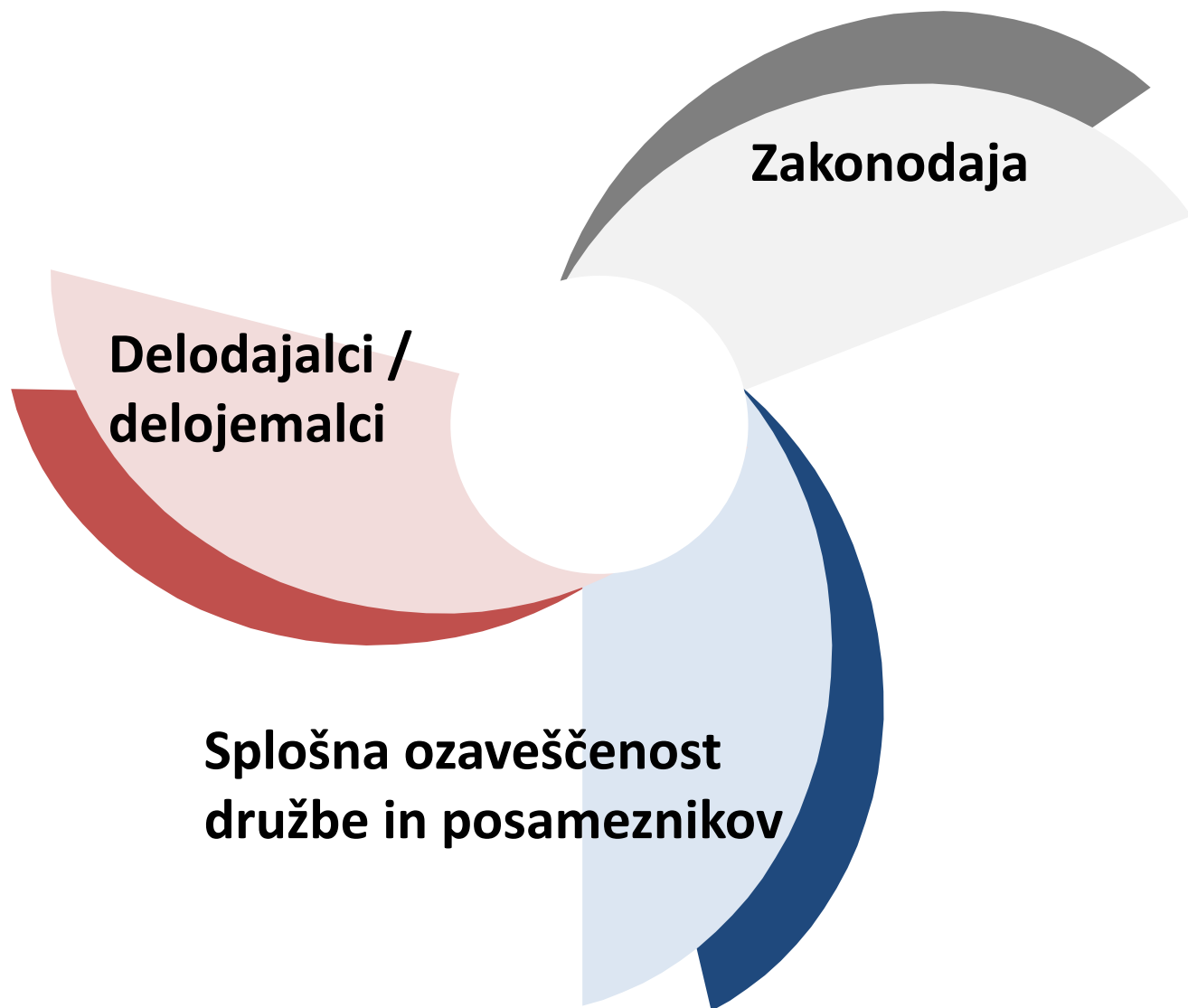
12 slovenskih regij

Prikaz uporabe e-orodja

Izvedba 9 brezplačnih usposabljanj (4-5 ur) za skupno 120 – 160 udeležencev

Izvajanje od septembra do novembra!

Celostni, selektivni in dolgoročno naravnani ukrepi!

Hvala za vašo pozornost!

Kontakt:

sasa.zorjan@zrc-sazu.si

lilijana.sprah@zrc-sazu.si